

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

KN ./ riksåklagaren ang. jaktbrott

(Hovrätten för övre Norrlands dom den 7 juni 2016 i mål nr B 31-16)

Högsta domstolen har förelagt riksåklagaren att inkomma med svarsskrivelse. Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Åtalet m.m.

KN åtalades för jaktbrott för att den 19 oktober 2013 uppsåtligt eller av grov oaktsamhet olovligt jagat, skjutit och tillägnat sig en älg på fastigheten Lappträsk 17:4 i Haparanda kommun, där jakträtten var upplåten till Lappträsk Västra Jaktklubb.

Vidare yrkades att KN skulle förpliktas att utge skadestånd med 13 800 kr till Lappträsk Västra Jaktklubb avseende slaktvärde, avelsvärde och övriga värden för en älgko 1-2 år, enligt ersättningsnorm per den 1 september 1996.

Tingsrättens dom

KN bestred ansvar för brott. Han menade att han haft rätt att jaga på sin egen mark, Lappträsk 12:4 (som delvis ingår i Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde), eftersom han är markägare oavsett om LH har nyttjanderätt till jakt. Nyttjanderätten fråntar inte markägarens jakträtt. Han menade vidare att han har rätt att gå över till annans mark för att avliva en älg som påskjutits på mark där han har jakträtt.

Tingsrätten dömde KN för jaktbrott enligt 43 § 1 p. jaktlagen (1987:259) till 50 dagsböter. Tingsrätten förpliktade också KN att utge skadestånd till Lappträsk Västra Jaktklubb med 13 800 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 19 oktober 2013 till dess betalning sker.

Tingsrätten fann annat inte visat än att KN sköt älgkon när den befann sig på Lappträsk 17:5 som tillhör Haukijärvi Lappträsks Jaktlags licensområde¹, men

¹ KN tillhör Haukijärvi Lappträsk Jaktlag som har jaktlicens för älg på bl.a. fastigheten Lappträsk 17:5.

att det är klarlagt att han sedan följt efter älgkon och avlivat den inne på Lappträsk 17:4, som ingår i Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde.

Tingsrätten fann att KN bedrivit jakt inom Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde då han sökt efter och avlivat älgen samt tillägnat sig älgen när den befann sig på Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde. Tingsrätten fann vidare att KN varit väl medveten om att Lappträsk 17:4 var upplåten för jakt till annan, att han känt till att han inte ingår i det licensområdet samt att han varit medveten om att älgen fallit på detta licensområde. Eftersom han trots detta sökt efter, avlivat och tillägnat sig älgen när den befann sig på Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde har han gjort sig skyldig till olovlig jakt på annans område.

I skadeståndsdelen fann tingsrätten att eftersom Lappträsk Västra Jaktklubb hade licensen för jakt på Lappträsk 17:4 de var att se som innehavare av rätt att utöva jakt på området och de som kan anses vara målsägande om annan uppsåtlig eller av oaktsamhet olovligen jagar på dennes jaktområde. Tingsrätten fann det yrkade beloppet skäligt.

Hovrättens dom

KN överklagade tingsrättens dom och yrkade att hovrätten skulle ogilla åtalet och skadeståndsyrkandet.

I hovrätten gjorde KN bl.a. gällande att han, förutom att han ingår i Haukijärvi Lappträsks Jaktlag, också har rätt att jaga inom Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde, eftersom han är ägare till Lappträsk 12:4, som ingår i detta licensområde.

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut.

Hovrätten fann det utrett att KN inte haft någon rätt att jaga på Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde, som inkluderade såväl fastigheten Lappträsk 12:4 som fastigheten Lappträsk 17:4. Hovrätten fann det vidare utrett att KN bedrivit jakt på Lappträsk 17:4. Enligt hovrätten kunde KN inte lastas för att ha avlivat älgen på annans jaktområde men däremot för att därefter ha tillgodogjort sig älgen genom att ta hem älgen till sig utan att kontakta Lappträsk Västra Jaktklubb. Hovrätten fann att Lappträsk Västra Jaktklubb, genom medgivande från tidigare fastighetsägaren till 17:4 innehaft jakträtten på älg inom licensområdet och således haft rätt att tillgodogöra sig älgen.

Slutligen fann hovrätten att med hänsyn till KNs bakgrund och erfarenhet kan det inte råda något tvivel om att han varit väl medveten om att älgen avlivades på annans jaktområde samt att han begick gärningen med uppsåt.

Hovrätten delade tingsrättens bedömning i fråga om skadestånd.

Överklagandet

KN har överklagat hovrättens dom och yrkat att åtalet ogillas.

KN har till grund för sitt överklagande anfört bl.a. följande. Han hade rätt att jaga och tillvarata älgen på den fastighet där älgen avlivades, genom skriftligt intyg av fastighetens lagfarna ägare BA. Åklagaren har inte bevisat att fastighetsägaren till Lappträsk 17:4 har avhänts sin grundlagsskyddade rätt att råda och bestämma om jakten på sin egen mark. Åklagaren och Lappträsk Västra Jaktklubb har inte i något avseende styrkt eller bevisat att Jaktklubben hade absolut ensamrätt till jakt på fastigheten Lappträsk 17:4. Lappträsk Västra Jaktklubb kan därför inte vara målsägande i detta mål. Att Lappträsk Västra Jaktklubb står som namngiven mottagare av älglicensen påverkar inte rådande jakträttsförhållanden eftersom licensen inte medför någon jakträtt.

KN har som skäl för prövningstillstånd anfört att målet har stor prejudicerande betydelse för samtliga landets fastighetsägare som äger mark ingående i licensområden.

Grunderna för min inställning

Kort om den rättsliga regleringen

Jakträtt innebär rätt att jaga inom ett visst särskilt angivet område. I jakträtten ingår även i princip rätt att tillgodogöra sig vilt som omhändertas, påträffas dött eller dödas i annat sammanhang än vid jakt. Jakträtten innebär inte äganderätt till viltet utan rätt till besittningstagande, dvs. ockupationsrätt.

Regler om jakträtt, dvs. rätten att bedriva jakt på ett visst område, finns bl.a. i 10-16 §§ jaktlagen (1987:259).

Med jakt avses i jaktlagen att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt. Till jakt räknas också att göra ingrepp i viltets bon och att ta eller förstöra fåglars ägg. (2 § jaktlagen.)

Enligt 3 § jaktlagen är allt vilt (däggdjur och fåglar) fredat och får jagas endast om detta följer av jaktlagen eller av föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen.

Enligt 10 § jaktlagen har fastighetsägaren jakträtten på den mark som tillhör fastigheten. Jakträtten kan överlåtas eller upplåtas till annan med nyttjanderätt (se 7 kap. 3 § jordabalken, en s.k. oäkta nyttjanderätt). Sådan rätt tillskapas genom avtal, skriftligt eller muntligt, med fastighetens ägare, tillika jakträttsägare. Jakträtt som upplåtits genom skriftlig handling får skrivas in i fastighetsregistret (7 kap. 10 § jordabalken). För att en verklig nyttjanderättsupplåtelse ska anses föreligga måste förfoganderätten över

markägarens jaktområde överlämnas till nyttjanderättshavaren under en inte alltför kort tid (se prop. 1999/00:73 s. 54).

Jakträtten kan vara begränsad, t.ex. till ett visst område inom en fastighet. En eller flera personer, t.ex. ett jaktlag, kan ha jakträtt på ett visst område.

Enligt 29 § 2 jaktlagen får regeringen meddela föreskrifter om tillstånd till jakt under särskild jakttid (licens).

I 33 § jaktlagen finns speciella bestämmelser om jakt efter bl.a. älg. Enligt denna bestämmelse får jakt efter älg ske efter licens av länsstyrelsen inom ett område som länsstyrelsen har registrerat (licensområde eller älgjaktområde). Det finns också bestämmelser om jakt efter älg i jaktförordningen (1987:905) samt i föreskrifter meddelade av Naturvårdsverket. Det är jakträttshavaren eller, om dessa är flera, av utsedd företrädare för jakträttshavarna som ansöker om registrering av licensområde för älgjakt hos länsstyrelsen. För att ett licensområde för älgjakt ska registreras fordras samtycke till registrering av samtliga jakträttshavare. Länsstyrelsen fattar beslut om registrering av licensområdet. Därefter fattar länsstyrelsen, årligen, beslut om licens för jakt efter älg. Ett licensjaktbeslut reglerar antalet älgar som får skjutas (licens) samt vilka villkor som ska gälla under jakten. De som innehar jakträtt får jaga enligt riktlinjerna i beslutet.

Jakt efter älg kan också ske utan licens, inom ett visst område som länsstyrelsen har registrerat som älgskötselområde och under vissa förutsättningar på oregistrerad mark.

Enligt 43 § jaktlagen döms den som med uppsåt eller av grov oaktsamhet olovligen jagar på annans jaktområde eller där tillägnar sig vilt för jaktbrott till böter eller fängelse i högst ett år.

Av 28 § första stycket jaktlagen framgår att jägaren, om vilt har skadats vid jakt, snarast ska vidta de åtgärder som behövs för att djuret ska kunna spåras upp och avlivas. Den som söker efter djuret har både rätt och skyldighet att följa djuret även in på annans jaktmarker. När djuret väl har avlivats tillfaller det i allmänhet jakträttshavaren på den mark där djuret har fällts (se prop. 1986/87:58 s. 80). Älg som påträffas död eller som dödats när sådant djur är fredat (t.ex. då älgutdelning förbrukats) tillfaller staten (33 § andra stycket jaktförordningen [1987:905]). Om älg har skadats vid jakt på ett jaktområde och tar sig in på ett annat jaktområde, ska jägaren se till att jakträttshavaren där eller markägaren eller i sista hand Polismyndigheten underrättas (28 § andra stycket jaktlagen). Syftet med bestämmelsen är att ge jakträttshavaren på den mark dit djuret spårats möjlighet att ta till vara det fällda djuret (a. prop. s. 80; jfr NJA 1981 s. 1041).

Min bedömning

KN är dömd för att olovligen ha tillägnat sig en älg på annans jaktområde, fastigheten Lappträsk 17:4.

Enligt KN har han haft rätt att jaga och därmed tillägna sig älgerna på fastigheten Lappträsk 17:4 eftersom han dels äger fastigheten Lappträsk 12:4 som ingår i samma licensområde för älg som fastigheten Lappträsk 17:4 gör, dels vid aktuell tidpunkt hade fått tillstånd av fastighetsägaren till Lappträsk 17:4 att jaga där.

Precis som KN anför t gäller licensen för älg ett visst område och är inte knutet till vissa specifika fysiska eller juridiska personer. Inte heller medför licensen i sig någon jakträtt. Det tillstånd att fälla älg som meddelats genom licensen gäller jakträtthavarna inom licensområdet gemensamt (se NJA 2008 s. 1165). På vilka fastigheter knutna till en jaktklubb som medlemmarna i klubben får jaga är något som klubbens medlemmar kan besluta om. I vilken utsträckning personer som inte ingår i en viss jaktklubb ska ges tillåtelse att jaga inom ett visst jaktområde är även det en fråga som medlemmarna i jaktklubben kan komma överens om, t.ex. genom ett stämmobeslut. Hur de via licens tilldelade älgarna fördelas inom jaktklubben är också något som klubbens medlemmar kan komma överens om.

Vid den aktuella tidpunkten ägdes fastigheten Lappträsk 17:4 av BA. BA var medlem i Lappträsk Västra Jaktklubb. Att han vid den aktuella tidpunkten inte innehade jakträtten på sin fastighet Lappträsk 17:4 påstås inte i målet.

Fastigheten Lappträsk 12:4 ägdes vid den aktuella tidpunkten av KN. Jakträtten till en del av fastigheten Lappträsk 12:4 var vid den aktuella tidpunkten upplåten till LH såsom nyttjanderätt enligt skriftligt jakträttsavtal (se Förundersökningsprotokollet s. 22²). Jakträtten var också inskriven i fastighetsregistret. På resterande del av fastigheten hade KN jakträtt.

Den delen av fastigheten Lappträsk 12:4 där jakträtten var upplåten till LH ingick i ett licensområde för älg som var registrerat på Lappträsk Västra Jaktlag och Lappträsk Jaktlag (licensområde 124). I det licensområdet ingick också, bl.a., fastigheten Lappträsk 17:4 (efter medgivande av fastighetens tidigare ägare).

KN är medlem i Haukijärvi Lappträsk Jaktlag, vilket jaktlag inte hade rätt att bedriva licensjakt på älg på fastigheten Lappträsk 17:4. Haukijärvi Lappträsk Jaktlag hade rätt att bedriva licensjakt på älg på ett annat licensområde

² Avtalet ingicks med tidigare ägaren den 3 september 1993. Nyttjanderätten antecknades i fastighetsregistret. Fastigheten såldes sedermera till KN med förbehåll för nyttjanderätten. Genom fastighetsreglering år 2000 överfördes fastigheten Lappträsk 41:1 till fastigheten Lappträsk 12:4.

(licensområde 123), till vilket område den del av fastigheten Lappträsk 12:4 som KN har jakträtt på ingår.³

Tillsammans med Lappträsk Jaktlag var Lappträsk Västra Jaktlag således registrerade för licensjakt på älg inom licensområde 124, vartill hör bl.a. fastigheterna Lappträsk 17:4 och del av Lappträsk 12:4. KN var vid den aktuella tidpunkten inte medlem i vare sig Lappträsk Västra Jaktklubb eller Lappträsk Jaktlag. Rätten att jaga på den del av fastigheten Lappträsk 12:4 som ingick i licensområde 124 hade upplåtits på annan, varför KN förlorat förfoganderätten till detta jaktområde. Endast KNs äganderätt till fastigheten Lappträsk 12:4 grundar inte någon rätt till jakt på älg på fastigheten Lappträsk 17:4.

KN har också gjort gällande att han haft markägarens, tillika jakträttshavarens, tillstånd att jaga älg på fastigheten Lappträsk 17:4. Om han haft sådant tillstånd har tillgången av älgen inte skett olovligen.

Till stöd för att han haft markägarens tillstånd att jaga älg på fastigheten Lappträsk 17:4 har KN åberopat en vittnesattest som dock avvisats av hovrätten enligt 36 kap. 14 § rättegångsbalken. Jag delar hovrättens bedömning att vittnesattesten inte ska tillåtas som bevisning i målet.

Jag vill också tillägga följande. KN har först i hovrätten uppgett att han vid den aktuella tidpunkten, den 19 oktober 2013, hade ägarens tillstånd till jakt på fastigheten Lappträsk 17:4. Varken i förhör under förundersökningen eller vid tingsrätten uppgav han att han haft jakträtt på fastighet Lappträsk 17:4, som vid aktuellt tidpunkt ägdes av BA. I en tidigare vittnesattest som ingavs vid tingsrätten undertecknad av BA uppgavs ingenting om att denne skulle ha upplåtit jakträtt till KN redan under 2013. Vidare var BA under förundersökningen på plats i skogen för att utröna om älgen skjutits på hans mark eller inte. Någon uppgift om att han upplåtit jakträtt till fastigheten Lappträsk 17:4 på KN lämnade han då inte.

Mot denna bakgrund kan jag instämma i hovrättens bedömning att bevisläget är sådant att det är ställt utom rimligt tvivel att KN den 19 oktober 2013 med uppsåt olovligen tillägnat sig en älg på annans jaktområde och att han därför ska dömas för jaktbrott enligt 43 § 1 jaktlagen.

Jag delar hovrättens påföljdsval och straffmätning.

Eftersom älgen föll på Lappträsk Västra Jaktklubbs licensområde skulle älgen ha tillfallit jaktklubben, om inte jaktklubben dessförinnan förbrukat sin

³ Före år 2008 ingick hela fastigheten Lappträsk 12:4 tillsammans med flera andra fastigheter i ett viltvårdsområde med licens att jaga älg. År 2008 upplöstes viltvårdsområdet samt bildades i stället Lappträsk Västra Jaktklubb och Haukijärvi Lappträsk Jaktlag med varsin licens.

tilldelning av älg under den aktuella perioden. Något sådant har inte påståtts i målet. I övrigt har jag på det material jag har tagit del av inte någon anledning att ha någon annan uppfattning än hovrätten i skadestandsfrågan (Jfr NJA 1980 s. 497 och NJA 1983 s. 555). Högsta domstolens avgörande NJA 2008 s. 1165 är enligt min bedömning inte relevant i detta fall eftersom åtalet inte riktar sig mot en person vars fastighet ingår i licensområdet eller som har jakträtt inom området.

Prövningstillstånd

Prejudikatdispens

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en prövning i Högsta domstolen kan alltså inte föranleda prövningstillstånd på denna grund (Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

KN har anfört att målet har stor prejudicerande betydelse för samtliga landets fastighetsägare som äger mark i licensområden eftersom hovrätten slagit fast att Lappträsk Västra Jaktklubb har total rådighet över jakträtten på samtliga fastigheter som ingår i licensområdet. Som jag anfört i det föregående står dock klart att en licens för jakt inom ett visst licensområde inte i sig medför någon rätt till jakt på de fastigheter som ingår i licensområdet och att den frågan i stället får lösas genom överenskommelse mellan dem som äger fastigheter alternativt har jakträtt genom nyttjanderättsavtal på fastigheter som ingår i licensområdet (jfr NJA 2008 s. 1165). Något behov av vägledning av Högsta domstolen i denna fråga anser jag därför inte föreligger.

Den centrala frågan i målet i Högsta domstolen är om KN haft markägarens tillika jakträttsinnehavarens tillåtelse att jaga och tillägna sig älg på fastigheten Lappträsk 17:4. Om han haft tillåtelse att jaga älg har jakten inte skett olovligt, varför ansvar för jaktbrott inte kan ådömas honom. Svaret på frågan om han haft tillåtelse att jaga är emellertid beroende av hur bevisningen i detta enskilda fall bedöms och värderas.

Beviskravets utformning och den fria bevisprövningen innebär att bevisfrågor generellt sett inte är lämpade för en prövning av Högsta domstolen. För att en prövning av bevisfrågor ska vara motiverad krävs att det rör sig om en ofta förekommande, mer eller mindre renodlad, typsituation som lämpar sig för vägledande uttalanden av Högsta domstolen. Enligt min mening är det i detta fall svårt att urskilja någon tydlig bevisfråga som Högsta domstolen, vid en

prövning av målet, skulle kunna uttala sig om på ett sätt som kan vara vägledande för rättstillämpningen.

Mot denna bakgrund finns, enligt min uppfattning, risk för att ett avgörande av Högsta domstolen inte skulle få någon större betydelse utanför det aktuella målet. Jag kan således inte se att en prövning av överklagandet skulle vara av vikt för ledning av rättstillämpningen.

Jag anser inte att målet i övrig innehåller några frågor av principiellt intresse.

Inte heller anser jag att det föreligger några skäl för extraordinär dispens.

Sammanfattningsvis avstyrker jag prövningstillstånd.

Bevisuppgift

Jag ber om att få återkomma med bevisuppgift för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet. Om Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd kan det dock bli aktuellt att komplettera förundersökningen med bl.a. förhör med den person som vid den aktuella tidpunkten, den 19 oktober 2013, var lagfaren ägare till Lapträsk 17:4, BA.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Malmö
Åklagarkammaren i Luleå (AM-162298-14)
Kammaråklagaren Ulla-Karin Lindström